

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-11\(40\)-40-52](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-11(40)-40-52)

УДК 378+316.444.5

Бахмат Наталія Валеріївна,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методик початкової освіти,
заступник декана педагогічного факультету з
наукової роботи та інформатизації освітнього процесу
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка.

Кам'янець-Подільський, Україна.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6248-8468>

bahger.teacher@gmail.com

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Анотація. У статті розкрито мобільність як пріоритетну ознаку, стандартизований елемент європейської університетської освіти. З'ясовано, що з метою розвитку у майбутнього фахівця сфери туризму професійної мобільності, необхідно зосередити увагу на наповнення змісту системи освітнього процесу, зорієнтувати його на розвиток професійної компетентності, вироблення системи цінностей і ставлення до людей. Система підготовки майбутніх фахівців сфери туризму до професійної мобільності ґрунтується на низці підходів, у тому числі і компетентнісному, та представлена цілісністю взаємопов'язаних структурних складників: цільового (забезпечення належного рівня готовності майбутнього фахівця сфери туризму до професійної мобільності), мотиваційного (усвідомлення студентом необхідності вміти застосовувати набуті знання на практиці), теоретичної підготовки (фундаментальні знання сучасних концепцій туризму, спеціальні знання методики дослідження туристичного потенціалу, професійної мобільності тощо) та практичної підготовки (базові та професійно орієнтовані вміння та навички), результативного (досягнення студентами відповідного рівня готовності до роботи та професійної мобільності в сфері туризму).

Готовність до професійної діяльності та професійної мобільності фахівців сфери туризму визначено внутрішньою силою, що формує інноваційну позицію сучасного мобільного фахівця, є передумовою ефективної трудової діяльності, максимальної реалізації їх можливостей, розкриття творчого потенціалу. В процесі формування цього виду готовності слід врахувати психологічного, теоретичного та практичного складників готовності в освітньому просторі закладів вищої освіти.

Сформована професійна компетентність спрямована на розвиток мобільності у розв'язанні професійних завдань у сфері туризму, тому саме формування мобільності має вирішальне значення для збагачення професійного потенціалу майбутніх фахівців на міжнародному ринку праці.

Ключові слова: мобільність; професійна компетентність; готовність; мотивація; саморозвиток; рефлексія.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Сфера туризму відіграє важливу роль, тому міністерство економіки наголошує на необхідності розвитку туристичного потенціалу в Україні, що позитивно впливає на мобільність всього населення, й на мобільність економіки. Прем'єр-міністр України Олексій Гончарук акцентує на важливості виділення бюджету-2020 на програму мобільності молоді та вкладанні коштів у розвиток туристичного потенціалу, що стимулюватиме розвиток малого підприємництва і створюватиме робочі місця [1].

Чинником соціокультурного розвитку країни є її здатність в усіх галузях адаптуватися до умов міжнародної конкуренції, яка забезпечує конкурентоспроможність України на міжнародному ринку праці. Мобільність є предметом вивчення різних галузей сучасної науки: соціології, економіки, психології, педагогіки та ін.

Мобільність учені розглядають у різних сферах життєдіяльності особистості: соціальній, кар'єрній, трудовій, професійній, академічній, культурній, соціокультурній, економічній та ін.

Мобільність (лат. *mobilis* – рухливий) – рухливість, здатність швидко виконувати певні завдання [3]; «зміна життєвого досвіду і зміна однієї ціннісної парадигми іншою» [0, с. 49]. Саме система освіти надає широкі можливості для формування мобільності людського потенціалу країни.

В умовах соціально-економічних трансформацій суспільства відбувається модернізація системи вищої освіти в контексті формування відкритого освітнього простору. Лісабонська конвенція (1997), Сорбонська (1998) і Болонська (1999) декларації започаткували об'єднання національних систем освіти і науки в європейський простір з єдиними вимогами, критеріями і стандартами. Цілі, встановлені цими документами, консолідація загальноєвропейських дій упродовж наступних років спрямовувались на підвищення конкурентоспроможності та забезпечення високого рівня якості вищої освіти, полегшення доступу студентів до освітніх ресурсів та ринків праці інших країн. За даними ЮНЕСКО, до 2020 р. передбачається, що можливістю навчатися в інших країнах

скористаються 5,8 млн студентів. У комюніке Конференції європейських міністрів (Льовен/Лувен-ла-Ньов, 2009) ставиться мета, щоби до 2020 р. щонайменше 20% осіб, що закінчують навчання в країнах Європейського Союзу, навчалися або стажувалися за кордоном. Отже, мобільність виступає пріоритетною ознакою, стандартизованим елементом європейської університетської освіти.

Після приєднання до Болонського процесу (Берген, 2005) Україна стала частиною європейського простору вищої освіти. Перед нашою країною постало завдання формування зрозумілої для міжнародної спільноти національної системи вищої освіти й узгодження нормативно-правової бази із стандартами та рекомендаціями європейського освітнього простору.

Прийняття Закону України «Про вищу освіту» (2014) та Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність (2015) дозволило усунути низку перешкод, які гальмували процес інтернаціоналізації вітчизняної системи вищої освіти. Проте адаптація національної системи освіти до загальноєвропейських критеріїв можлива за умови усвідомлення новітньої місії освіти, переорієнтації її до інноваційно-підприємницької моделі розвитку та створення продуктивної системи міжнародної мобільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх наукових досліджень свідчить про значне зростання наукових доробків, присвячених проблемі професійної мобільності. У працях зарубіжних і вітчизняних науковців (Ф. Альтбах, В. Андреев, В. Астахова, Б. Барбер, Л. Безкоровайна, Р. Бендікс, О. Болотська, М. Ван дер Венде, Н. Василенко, Л. Вебрік, Н. Гуляєва, Л. Гурч, Т. Заславська, І. Зимня, О. Кислова, О. Коропченко, І. Лапшина, С. Ліпсет, С. Маргінсон, А. Мокій, Дж. Найт, Н. Ничкало, Р. Ривкіна, Е. Саар, Л. Сокурянська, П. Сорокін, Л. Сушенцева, У. Тайхлер, М. Тітма, Г. Чередниченко, Н. Чернуха та ін.) висвітлено тенденції академічної мобільності в умовах глобалізації, створення системи мобільності між закладами вищої освіти, психолого-педагогічні умови та чинники розвитку професійної мобільності, формування професійної компетентності як основи розвитку мобільності майбутніх фахівців в умовах неперервної вищої освіти тощо.

Однак мобільність (стажування та навчання) студентів у закладах вищої освіти туристичного спрямування в сучасних умовах реформування освіти вивчено недостатньо. Дослідження стану професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму виявило протиріччя між об'єктивною необхідністю розвитку професійної мобільності та теоретичного розгляду проблеми її формування.

Виходячи з вищезазначеного, можемо констатувати потребу в аналізі та систематизації теоретичних і практичних аспектів означеної проблеми.

Актуальність теми, її практична значущість і недостатня теоретична розробленість зумовили вибір огляду проблеми професійної мобільності майбутніх фахівців сфери туризму в умовах модернізації освіти.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті – аналіз і систематизація теоретичних і практичних аспектів проблеми професійної мобільності майбутніх фахівців сфери туризму в умовах модернізації освіти.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**:

1. Проаналізувати розуміння поняття «професійна мобільність» і схарактеризувати його сутність.
2. Розкрити зміст інтегративного утворення «готовність до професійної діяльності та професійної мобільності», його структуру.
3. Охарактеризувати основні компоненти готовності майбутніх фахівців сфери туризму до професійної мобільності.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Теоретичні основи дослідження становлять: основи академічної мобільності у світі (С. Маргінсон, Дж. Найт, У. Тайхлер); засади та концепції міжнародної діяльності закладів вищої освіти (Я. Болубаш, В. Кремень, Н. Ничкало, М. Степко); концепції академічної мобільності (Ф. Альтбах, О. Коропченко, Л. Вебрік, М. Ван дер Венде, Я. Садлак); засади академічної мобільності (В. Астахова, О. Болотська, Н. Гуляєва, Л. Гурч, О. Кислова, А. Мокій, І. Лапшина, Л. Сокурянська); психодинамічні теорії особистості (А. Адлер, К. Юнг).

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для досягнення мети та виконання поставлених завдань використовувалися методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми дослідження з метою відбору й осмислення наявних результатів навчання; аналіз концепцій, теорій і методик для обрання необхідних способів розв'язання досліджуваної проблеми.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Професійна мобільність є формою трудової мобільності, яка є міждисциплінарним поняттям, яке виявляється в професійному, кваліфікаційному, соціальному, галузевому, територіальному й інших переміщеннях індивідів, та є певною формою їх адаптації до нових умов функціонування [0]; це «здатність і готовність особистості мобільно й

успішно оволодіти новою технологією, здобути нові компетенції, які забезпечать ефективність нової професійної діяльності» [0, с. 715]; «процес зміни інтересів працівника й акт прийняття рішення про зміну місця роботи чи професії, це більш-менш стійка властивість особистості, підготовленість чи здатність її до зміни виду професійної діяльності» [0].

Учені поділяють професійну мобільність на горизонтальну і вертикальну, висхідну і низхідну [1]. Горизонтальна мобільність пов'язана з рівнозначними переходами без зміни соціального статусу. Для майбутніх фахівців сфери туризму – це перехід з одного рекреаційного регіону до іншого без зміни посади в межах одного туристичного підприємства або перехід на аналогічну посаду до філії підприємства, а також підвищення компетентності й ефективне використання особистісних якостей у професійному розвитку, гнучкість професійних поглядів і дій, здатність особистості до саморозвитку в професійних умовах.

«Мобільність виявилася пов'язаною з ідеєю прогресу і в цій парадигмі їй було присвоєно кількісні градації. Висхідною мобільністю є підвищення статусу і збільшення ресурсів, що знаходяться під контролем індивіда. Низхідною мобільністю, відповідно, – втрата позиції та зменшення обсягу особистих ресурсів» [0, с. 20].

За підвищення або зниження соціального статусу відповідає вертикальна мобільність. Перехід до більш високого положення, який характеризується високою конкурентоспроможністю і професійною адаптацією індивіда пояснює висхідна мобільність. Можливість руху вгору означає не тільки збільшення частки отриманих соціальних благ, але й більш повну професійну реалізацію. Втрату професійного статусу, що ілюструє ситуація на ринку праці, несе низхідна професійна мобільність [1].

Щоби розвинути у майбутнього фахівця сфери туризму професійну мобільність, необхідно зосередити увагу на наповнення змісту системи освітнього процесу, зорієнтувати його на розвиток компетентностей, вироблення системи цінностей та ставлення до людей.

Професійна мобільність майбутніх фахівців сфери туризму є одним із вищих професійних орієнтирів саморозвитку й орієнтується на:

- особистісну компетентність – сукупність компетенцій, що стосуються особистості (набір характерних якостей окремої особистості): ініціативність, впевненість у собі, здатність до творчості, здатність пристосовуватися до середовища, що змінюється, готовність до ризику; ціннісно-сміслові компетенції співробітників сфери гостинності; компетенції особистісного саморозвитку, саморегуляції тощо;
- професійну компетентність – сукупність компетенцій людини, що стосуються її професії (здатність до виконання роботи): знання, вміння і

досвід вирішення проблемних ситуацій, якими вона володіє у галузі професії; володіння навичками планування, проектування та прогнозування розвитку сфери туризму; моделювання ситуацій щодо туристичних послуг, у тому числі послуг освітнього туризму; знання спеціалізованих комп'ютерних програм тощо;

- соціальну компетентність – сукупність компетенцій людини, що стосуються її соціального життя (вміння жити і працювати в соціумі, комунікабельність, доброзичливість, здатність вживатися / працювати з іншими людьми, здатність переборювати конфлікти, толерантність, здатність до самоорганізації), постановка і досягнення цілей, прийняття рішень; соціальна і професійна мобільність; уміння вести презентації та переговори; володіння іноземними мовами тощо.

Отже, у фахівця сфери туризму має бути сформовано професійну компетентність як інтегровану особистісну якість, рівень сформованості якої визначається відповідністю державним стандартам вищої освіти за фахом, вимогам стейкхолдерів і майбутній трудовій діяльності.

Система підготовки майбутніх фахівців сфери туризму до професійної мобільності ґрунтується на особистісно-орієнтованому, діяльнісному, компетентнісному, практико орієнтованому підходах, гуманізації підготовки, індивідуалізації та проблематизації навчання, зв'язку навчання з практикою, відповідності сучасним вимогам ринку праці. Ця система становить цілісність взаємопов'язаних структурних складників: цільового (забезпечення належного рівня готовності майбутнього фахівця сфери туризму до професійної мобільності), мотиваційного (усвідомлення студентом необхідності вміти застосовувати набуті знання на практиці), теоретичної підготовки (фундаментальні знання сучасних концепцій туризму, спеціальні знання методики дослідження туристичного потенціалу, професійної мобільності тощо), практичної підготовки (базові та професійно орієнтовані вміння та навички), результативного (досягнення студентами відповідного рівня готовності до роботи та професійної мобільності в сфері туризму).

Професійна мобільність досліджуваного напрямку пов'язана з готовністю фахівця приймати нестандартні рішення, які сприяють підвищенню рівня професіоналізму та здатністю до засвоєння нового соціо-освітнього середовища відповідно до модернізації освіти, використовуючи при цьому ефективний інструментарій для досягнення мети.

Готовність до професійної діяльності та професійної мобільності є внутрішньою силою, що формує інноваційну позицію сучасного фахівців сфери туризму до зміни виду професійної діяльності. За структурою – це складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості,

знання та навички особистості. Вона, як один із важливих компонентів професійної готовності, є передумовою ефективної трудової діяльності, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу.

Урахування наведених складників структури (рис.) забезпечить формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до професійної діяльності та професійної мобільності.

Теоретична та практична готовність майбутніх фахівців сфери туризму до професійної мобільності формуються за наявності відповідної психологічної мотиваційно-особистісної готовності. Науковці розглядають посилення навчальної мотивації як важливий засіб підвищення ефективності формування професійної компетентності та професійної мобільності майбутніх фахівців у сфері туризму.

Сильний мотив суттєво впливає на мету діяльності, підкріплює її. Для того, щоби підвищити рівень професійної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму, потрібна мотивація росту в професійній діяльності, бажання отримати нові знання та набути практичних навичок, стійкі пізнавальні інтереси. Активізації процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму сприяє наповнення змісту освітнього процесу. Наповнення мотиваційним компонентом середовища дає суттєві результати в процесі підготовки майбутніх фахівців сфери туризму, а саме стимулює творчу активність студентів.

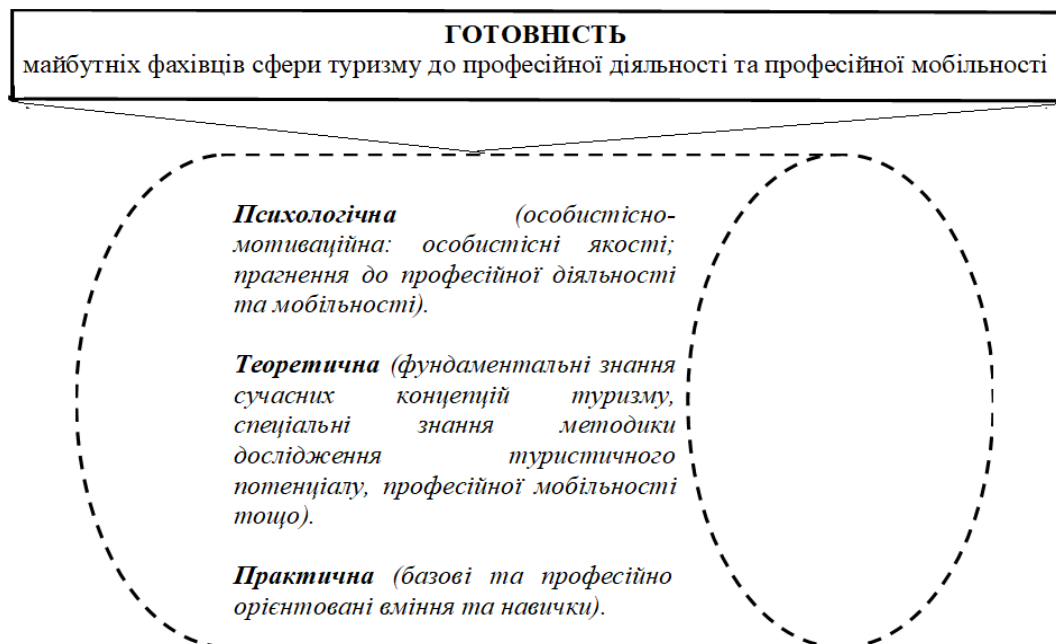

Рис. Структура готовності майбутніх фахівців сфери туризму до професійної діяльності та професійної мобільності

Стимулювати мобільну активність майбутніх фахівців сфери туризму можна також за допомогою використання у процесі формування професійної компетентності різних прийомів та методів розв'язання проблемних ситуацій на виробництві та спеціально створеним цифровим середовищем. У наповненні змісту процесу формування професійних компетентностей важливе значення має врахування потреб і вимог до особистісного розвитку майбутнього фахівця сфери туризму, його здібностей, мотивів.

Мотивацію особистості визначають як джерело «об'єктивної детермінації будь-яких доцільних форм соціальної поведінки», розглядають її «як певну структуру, сукупність мотивів поведінки, спонукальних внутрішніх причин, на основі яких суб'єкт поведінки формує мету діяльності і програму досягнення» [2]. Корелятом мотивації зростання професійної майстерності, підвищення кваліфікації, службової кар'єри, – є саме мобільність.

Отримані майбутніми фахівцями сфери туризму на особистісному рівні знання сприяють усвідомленню навчальної інформації щодо методик дослідження туристичного потенціалу території, вивченню попиту на новий туристичний маршрут, визначення комплексу комунікативних підходів тощо.

Мобільність залежить від саморозвитку, самоствердження, самовдосконалення, самоактуалізації. Вчені К. Юнг, А. Адлер відносять саморозвиток особистості до числа здатностей людини. Тому здатності до саморозвитку майбутніх фахівців сфери туризму визначаємо як індивідуально-психологічні ознаки особистості, що впливають на адаптацію в розв'язанні життєвих і професійних ситуаціях.

Результатом розвитку мобільності майбутніх фахівців сфери туризму є здатності та стійка мотивація до саморозвитку, а саме готовність і здатність розбиратися в ситуації, уникати конфліктів, управність вирішувати проблему й аналізувати розбіжності; передбачення; мотивування; планування; прийняття рішень; контроль та самоконтроль якості; корекція.

Професійний саморозвиток майбутніх фахівців сфери туризму орієнтований на отримання дуального результату формування професійної компетентності та самореалізації в процесі професійної діяльності, які інтегруються з діяльністю саморозвитку. Мотивація саморозвитку розвиває здатність до самоуправління у процесі діяльності з вироблення індивідуальної професійної готовності до формування професійної мобільності на ринку туристичної індустрії.

Обов'язковим структурним елементом професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму є рефлексія, яка сприяє розвитку саморозуміння, необхідного для формування готовності до саморозвитку професійної мобільності. Розвиток рефлексії як процесу самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів і станів сприяє усвідомленню майбутніми фахівцями сфери туризму необхідності вивчення власних індивідуальних особливостей з метою подальшого самопізнання і саморозвитку.

Професійна компетентність спрямована на розвиток мобільності у розв'язанні професійних завдань у сфері туризму. Саме формування мобільності має вирішальне значення для збагачення професійного потенціалу майбутніх фахівців сфери туризму на міжнародному ринку праці. Відбір змісту професійної освіти в сфері туризму має базуватись на врахуванні системності та єдності.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Перспективи подальших досліджень. Розв'язанням існуючих проблем освіти в галузі туризму може стати використання закордонного досвіду організації системи туристичної освіти, що зможе забезпечити мобільність сучасного фахівця з туризму на міжнародному ринку праці.

Подальші дослідження вбачаємо в розроблені засобів і методів саморозвитку професійної мобільності в умовах інформаційно-освітнього середовища для ефективної реалізації професійних компетентностей у практичній діяльності майбутнього фахівця сфери туризму.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] О. Гончарук, «Програма мобільності молоді стартує в квітні цього року», *Урядовий портал*.
Доступно: <https://www.kmu.gov.ua/news/oleksij-goncharuk-programa-mobilnosti-molodi-startuye-v-kvitni-cogo-roku>
- [2] Н. В. Дячок, «Історія становлення професійної мобільності як наукового поняття». [Електронний ресурс]. *Науковий вісник Донбасу*. № 1/2(37/38), 2018. Доступно: [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2\(37-38\)/dnvynp.PDF](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2(37-38)/dnvynp.PDF)
- [3] Т. И. Заславская, «Трудовая мобильность как предмет экономико-социологического исследования», *Методологические проблемы социологического исследования мобильности трудовых ресурсов*; Т. И. Заславской, Р. В. Рывкиной, Ред. Новосибирск, Россия, 1974, 57 с.
- [4] В. В. Любарець, «Позаурочна виховна робота в ПТНЗ – запорука

мобільності майбутнього кваліфікованого робітника», *Формування професійно-мобільного фахівця: європейський вимір, на III Всеукр. наук.-практ. конф.; ДВНЗ «Криворізький нац. ун-т». Кривий Ріг, Україна, 2015, с. 68–70.*

- [5] В. В. Любарець, «Кар'єра у контексті соціально-професійної мобільності», *Соціально-професійна мобільність в умовах сучасної освіти, на III Міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів та студентів; Вища Лінгвістична школа (м. Ченстохово, Польща); Національний пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова; Київський нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка; Національний авіаційний ун-т; Київський ун-т ім. Бориса Грінченка; Київський механіко-технологічний коледж. Київ, Україна, 2016, с. 27–30.*
- [6] Р. Пріма, «Професійна мобільність фахівця як наукова проблема». [Електронний ресурс]. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наук. монографія; С. Єрмакова, Ред. Харків, Україна, 2008, Вип. 1, с. 127–131.* Доступно: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-01/08prmssp.pdf>.
- [7] *Социальная мобильность в усложняющемся обществе: объективные и субъективные аспекты: монография / В. В. Семенова [и др.]; В. В. Семенова, М. Ф. Черныш, П. Е. Сушко, Ред. Москва, Россия: ФНИСЦ РАН, 2019, 512 с.*
- [8] *Сучасний словник іншомовних слів. Київ, Україна: Довіра, 2006, 789 с.*
- [9] Л. К. Фортова, А. Ю. Кужеков, «Профессиональная мобильность молодежи на современном этапе развития российского общества». [Электронный ресурс]. *Молодой ученый. Казань, Россия, № 13(93), с. 715–716, 2015.* Доступно: <https://moluch.ru/archive/93/20796/>

PROFESSIONAL MOBILITY OF FUTURE TOURISM SPECIALISTS

Nataliia Bakhmat,

doctor of in pedagogic sciences, professor,
professor of the department of theory and methods of primary education,
deputy dean of scientific activity and informatization of
educational process of pedagogical faculty
Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University.
Kamyanskyi, Ukraine.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6248-8468>
bahger.teacher@gmail.com

Abstract. The article states the mobility as a priority feature, a standardized element of European university education. It is found out

that in order to develop the professional tourism specialist in the future, it is necessary to focus on filling the content of the educational process, to focus it on the development of professional competence, the development of values and attitudes towards people. The system of future tourism specialists training for professional mobility is based on a number of approaches, including competence, and represents the integrity of interconnected structural components: targeted (ensuring the proper level of readiness of the future tourism specialist for professional mobility), motivational (student's awareness of the need to be able to apply the acquired knowledge in practice), theoretical basic knowledge of modern concepts of tourism, special knowledge of the methods of study of tourist potential, professional mobility, etc.), practical (basic and vocationally oriented skills), effective (achieving students an appropriate level of readiness to develop oty and professional mobility in tourism). The readiness for professional activity and professional mobility of tourism professionals is determined by the internal force that shapes the innovative position of the modern mobile specialist, is a prerequisite for effective labor activity, maximizing the realization of their opportunities, unlocking creative potential. Taking into account the psychological, theoretical and practical readiness components in the educational process of higher education institutions will contribute to the formation of future tourism specialists' readiness for professional activity and professional mobility.

The professional competence formed is aimed at developing mobility in solving professional tasks in the field of tourism. Mobility formation is crucial for enriching the professional potential of future tourism professionals in the international labor market.

Keywords: mobility; professional competence; readiness; motivation; self-development; reflection.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ МОБИЛЬНОСТЬ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ СФЕРЫ ТУРИЗМА

Бахмат Наталья Валерьевна,

доктор педагогических наук, профессор,
профессор кафедры теории и методик начального образования,
заместитель декана педагогического факультета по
научной работе и информатизации образовательного процесса
Каменец-Подольского национального университета
имени Ивана Огиенко.

Каменец-Подольский, Украина.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6248-8468>

bahger.teacher@gmail.com

Аннотация. В статье раскрыта мобильность как приоритетное свойство, стандартизированный элемент европейского университетского образования. Установлено, что с целью развития у будущего специалиста сферы туризма профессиональной мобильности, необходимо сосредоточить внимание на наполнении соответственного содержания системы образовательного процесса, сориентировать его на развитие профессиональной компетентности, выработки системы ценностей и отношения к людям. Система подготовки будущих специалистов сферы туризма к профессиональной мобильности основывается на ряде подходов, в том числе и компетентностном, и представлена целостностью взаимосвязанных структурных компонентов: целевого (обеспечение надлежащего уровня готовности будущего специалиста сферы туризма к профессиональной мобильности), мотивационного (осознание студентом необходимости уметь применять полученные знания на практике), теоретической подготовки (фундаментальные знания современных концепций туризма, специальные знания методики исследования туристического потенциала, профессиональной мобильности и т.д.) и практической подготовки (базовые и профессионально ориентированные умения и навыки), результативного (достижение студентами соответствующего уровня готовности к работе и профессиональной мобильности в сфере туризма). Готовность к профессиональной деятельности и профессиональной мобильности специалистов сферы туризма определяется внутренней силой, формирующей инновационную позицию современного мобильного специалиста, является предпосылкой эффективной трудовой деятельности, максимальной реализации их возможностей, раскрытия творческого потенциала. В процессе формирования этого вида готовности следует учитывать психологический, теоретический и практический компоненты готовности в образовательном пространстве учреждений высшего образования. Сформированная профессиональная компетентность направлена на развитие мобильности в решении профессиональных задач в сфере туризма, поэтому именно формирование мобильности имеет решающее значение для обогащения профессионального потенциала будущих специалистов на международном рынке труда.

Ключевые слова: мобильность; профессиональная компетентность; готовность; мотивация; саморазвитие; рефлексия.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] O. Honcharuk, «Prohrama mobilnosti molodi startuie v kvitni tsoho roku»,

- Uriadovyi portal. Dostupno: <https://www.kmu.gov.ua/news/oleksij-goncharuk-programa-mobilnosti-molodi-startuye-v-kvitni-cogo-roku>
- [2] N. V. Diachok, «Istoriia stanovlennia profesiinoi mobilnosti yak naukovo ho poniattia». [Elektronnyi resurs]. Naukovyi visnyk Donbasu. № 1/2(37/38), 2018. Dostupno: [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2\(37-38\)/dnvynp.PDF](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2018/N1-2(37-38)/dnvynp.PDF).
- [3] T. I. Zaslavskaya, «Trudovaya mobil'nost' kak predmet ekonomiko-sociologicheskogo issledovaniya», Metodologicheskie problemy sociologicheskogo issledovaniya mobil'nosti trudovykh resursov; T. I. Zaslavskoj, R. V. Ryvkinoy, Red. Novosibirsk, Rossiya, 1974, 57 s.
- [4] V. V. Liubarets, «Pozaurachna vykhovna robota v PTNZ – zaporuka mobilnosti maibutnoho kvalifikovanoho robitnyka», Formuvannia profesiino-mobilnoho fakhivtsia: yevropeyskyi vymir, na III Vseukr. nauk.-prakt. konf.; DVNZ «Kryvorizkyi nats. un-t». Kryvyi Rih, Ukraina, 2015, s. 68–70.
- [5] V. V. Liubarets, «Kariiera u konteksti sotsialno-profesiinoi mobilnosti», Sotsialno-profesiina mobilnist v umovakh suchasnoi osvity, na III Mizhnar. nauk.-prakt. konf. molodykh naukovtsiv, aspirantiv ta studentiv; Vyshcha Lihvistychna shkola (m. Chenstokhovo, Polshcha); Natsionalnyi ped. un-t im. M. P. Drahomanova; Kyivskyi nats. un-t im. T. H. Shevchenka; Natsionalnyi aviatsiinyi un-t; Kyivskyi un-t im. Borysa Hrinchenka; Kyivskyi mekhaniko-tekhnologichnyi koledzh. Kyiv, Ukraina, 2016, s. 27–30.
- [6] R. Prima, «Profesiina mobilnist fakhivtsia yak naukova problema». [Elektronnyi resurs]. Pedagogika, psykhologhiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu: nauk. monohrafiia; S. Yermakova, Red. Kharkiv, Ukraina, 2008, Vyp. 1, s. 127–131. Dostupno: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-01/08prmsp.pdf>
- [7] Social'naya mobil'nost' v uslozhnyayushchemsya obshchestve: ob"ektivnye i sub"ektivnye aspekty: monografiya / V. V. Semenova [i dr.]; V. V. Semenova, M. F. Chernysh, P. E. Sushko, Red. Moskva, Rossiya: FNIS RAN, 2019, 512 s.
- [8] Suchasnyi slovnyk inshomovnykh sliv. Kyiv, Ukraina: Dovira, 2006, 789 s.
- [9] L. K. Fortova, A. YU. Kuzhekov, «Professional'naya mobil'nost' molodezhi na sovremennom etape razvitiya rossijskogo obshchestva». [Elektronnyj resurs]. Molodoj uchenyj. Kazan', Rossiya, № 13(93), s. 715–716, 2015. Dostupno: <https://moluch.ru/archive/93/20796/>

*Стаття надійшла
до редакції 3 лютого 2020 року*